

Vejledning fra Advokatsamfundet

Når det ikke længere er så yndigt af følges ad

Ud over det rent menneskelige er en skilsmisse forbundet med en masse praktiske problemer. Denne vejledning forsøger at løse op for nogle af de indviklede knuder, familieretten indeholder, og kan forhåbentlig på den måde være med til at gøre nogle af problemerne mere overskuelige.

Den indeholder langtfra alle familierettens finesser og vil derfor aldrig kunne erstatte en advokats professionelle viden og bistand.

I den forbindelse er det vigtigt at understrege, at ægtefællerne bør rådgives af hver sin advokat, inden man skriver under på noget. Det er vanskeligt for én advokat at skulle varetage begge parter interesser.

Vejledningen behandler de vigtigste spørgsmål, der er, når man beslutter at gå fra hinanden.

Separation og skilsmisse

Det første afsnit handler om begreberne "separation" og "skilsmisse". Hvad er forskellen? Hvordan forløber det rent praktisk, når parterne er enige? Eller uenige for den sags skyld.

Børn

Det andet afsnit handler om børn, herunder blandt andet om et af de sværeste spørgsmål, nemlig hvem der skal have forældremyndigheden.

SEPARATION OG SKILSMISSE

De fleste problemer, der opstår ved en separation eller en skilsmisse, kan godt have flere løsninger. Så selv om der er flere eksempler i denne vejledning, er det kun eksempler. Enhver sag er faktisk en ny sag.

Det er nok de færreste, der gifter sig med tanken om, at ægteskabet en dag går i stykker. Desværre siger statistikken, at det sker meget ofte endda.

Selvom det er en ringe trøst, er man altså ikke ene om at havne i den situation. Rent følelsesmæssigt er man ude i tovene – og det på et tidspunkt, hvor man skal tage stilling til en lang række juridiske problemer, der er nye for en. Og som har en afgørende betydning for ens fremtid efter skilsmissen.

Hvad er forskellen på at blive separeret og skilt?

Den vigtigste forskel på separation og skilsmisse er, at man ikke kan gå ind i et nyt ægteskab, så længe man er separeret. Det kan også siges på en anden måde. En separation er en slags prøvetid, hvor man lever hver for sig.

Man har altid ret til at få separation, også selvom den anden ægtefælle ikke ønsker at blive separeret.

Selvom separationen som sagt er en slags prøvetid, skal man igennem nogenlunde det samme som ved en skilsmisse. Det fælles bo skal deles, hvis en af ægtefællerne kræver det. I nogle tilfælde kan der blive tale om, at en af ægtefællerne skal betale et månedligt bidrag til den anden.

Flytter man sammen igen, mens man er separeret, vil separationen automatisk falde bort. Man skal altså begynde forfra med separationen, hvis man på et senere tidspunkt alligevel ønsker at gå fra hinanden.

Når man har været separeret et halvt år, kan man blive skilt, hvis man er enige om det. Modsætter en af ægtefællerne sig at blive skilt, må man vente et år. Efter et år har man krav på at blive skilt. Skilsmissen sker som udgangspunkt på de samme vilkår, som blev aftalt ved separationen.

Som nævnt ovenfor, har man krav på at blive separeret. Men man kan ikke uden videre få skilsmisse med det samme, selv om begge ægtefæller er enige om det.

Ønsker man skilsmisse efter at være blevet separeret, skal man søge herom.

Hvis man vil have skilsmisse, uden først at skulle igennem et halvt eller et års separation, skal der noget mere til.

Hvordan bliver man skilt uden en separation?

Man har ret til skilsmisse uden forudgående separation, når der er tale om utroskab, grov vold, bigami, eller hvis ægtefællerne på grund af uoverensstemmelser har levet adskilt de sidste to år. Herudover har man ret til skilsmisse, hvis ens ægtefælle har bortført ens barn til udlandet, eller hvis ens ægtefælle ulovligt tilbageholder barnet i udlandet.

En advokat kan fortælle mere uddybende om disse punkter i ægteskabsloven. Blandt andet at man altid kan nøjes med at kræve separation, selv om man har ret til skilsmisse. Separationen er, som allerede nævnt, en slags prøvetid, og det sker, at ægtefæller, der er blevet separeret, har fundet sammen igen efter et stykke tid.

En skilsmisse betyder, at ægteskabet er opløst. Først herefter kan man gifte sig igen.

Hvordan foregår en separation eller skilsmisse, hvis man er enig?

Som nævnt ovenfor har man altid krav på separation. Det vil sige, at man kan blive separeret, selvom den anden ægtefælle sætter sig imod det. Kan man enes om vilkårene for separation eller skilsmisse, kan sagen ordnes med en bevilling fra statsforvaltningen.

For at få bevilling til separation skal man være enige om følgende:

at man vil separeres,

- hvem der skal fortsætte lejekontrakten, hvis parterne har boet til leje,
- hvorvidt den ene ægtefælle skal betale bidrag til den anden og i hvor lang tid. Men det er ikke nødvendigt, at man er enige om beløbets størrelse,
- hvorvidt den ene ægtefælle skal give den anden noget af sit særeje.

Hvis ægtefællerne er enige om alle disse punkter, er det hurtigst og mest enkelt at lade statsforvaltningen tage sig af sagen. Man kan på samme måde blive skilt ved en bevilling fra statsforvaltningen, men naturligvis kun hvis betingelserne for skilsmisse er til stede. Det er i den forbindelse ikke en betingelse for at blive skilt eller separeret ved statsforvaltningen, at man er enige om, hvordan formuen skal fordeles.

Rent praktisk foregår det på den måde, at man søger statsforvaltningen om at blive separeret eller skilt.

Når statsforvaltningen har modtaget ansøgningen om separation eller skilsmisse, bliver man indkaldt til et møde i statsforvaltningen – vilkårsforhandling – hvor man aftaler, hvad der skal gælde ved ægteskabets opløsning. Hvis begge parter ikke ønsker vilkårsforhandling, skal dette meddeles statsforvaltningen, der herefter meddeler separation eller skilsmisse uden vilkårsforhandling.

Det kan være vanskeligt at tage stilling til vilkår, man skal leve med langt ud i fremtiden, når man i forvejen er i en psykisk belastet situation. Det anbefales derfor at søge rådgivning hos en advokat forud for mødet, uanset om parterne er enige eller ej.

Uanset, om man ønsker at blive skilt eller separeret, er det en god idé at tale med en advokat, inden man tager stilling til de vilkår, som blev nævnt ovenfor. Det kan være svært at overskue rækkevidden af dem, og det er vanskeligt at få dem ændret senere.

Når en sag om bevilling til separation eller skilsmisse er under behandling ved statsforvaltningen, kan man ikke opnå fri proces til advokatbistand. Hvis man ikke når til en løsning ved statsforvaltningen vil sagen blive henvist til domstolene, hvor man kan få fri proces til at føre sin sag, hvis man opfylder betingelserne for dette, blandt andet at man ikke tjener over et vist beløb. Der betales i øvrigt intet til det offentlige for at blive separeret, men en skilsmisse koster 500 kr.

Hvad sker der, hvis parterne er uenige?

Hvis parterne ikke kan blive enige om de vilkår, der er nævnt i sidste afsnit, er man mødt til at gå rettens vej for at blive separeret eller skilt.

Efter 1. januar 2007 kan ægtefæller ikke længere gå direkte i retten, hvis parterne er uenige. Sagen skal behandles i statsforvaltningen, før en skilsmissesag kan anlægges ved retten, og parterne skal tilbydes konfliktmægling. Statsforvaltningen må ikke i forbindelse med afgørelsen om separation og skilsmisse indhente oplysninger, som ægtefællerne har afgivet under en konfliktmægling. Hvis parterne under konfliktmæglingen har indgået en skriftlig aftale, kan denne videregives til statsforvaltningen, hvis parterne er enige herom.

Ender det med, at sagen skal indbringes for retten, får mange gratis advokatbistand, men det afhænger af, om man opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, for eksempel at man ikke har for høj en indtægt. Det er muligt for begge parter at få fri proces til advokatbistand i en ægteskabssag.

Man kan selvfølgelig selv vælge den advokat, der skal føre sagen for en. Med den tilføjelse, at advokaten kan sige nej, hvis vedkommende ikke kan påtage sig sagen.

Sagsforløbet er nogenlunde således:

En af ægtefællernes advokater indgiver en stævning til byretten på det sted, hvor den anden ægtefælle bor. Selve retssagen kan strække sig over ét eller flere møder afhængig af, hvad parterne er uenige om. På disse retsmøder, hvor begge ægtefæller skal møde op sammen med deres advokater, skal man forklare, hvorfor man ønsker at opløse ægteskabet, og hvorfor man ønsker nogle andre betingelser end modparten.

Det er op til dommeren at afgøre, om der skal gives separation eller skilsmisse. Og hvilke vilkår der skal gælde for den.

Hvis man ikke er tilfreds med dommen i sagen, kan man inden 8 uger anke den til landsretten. Hvis man anker, inden der er gået 14 dage, vil den dom, byretten har afsagt, normalt ikke træde i kraft.

Hvis man er utilfreds med dommen i landsretten, kan man i meget sjældne tilfælde få en særlig tilladelse til at gå til Højesteret. Men også om dette spørgsmål må man hente råd hos sin advokat.

FORÆLDREMYNDIGHED - SAMVÆR

Børnene har meget ofte svært ved at forstå situationen, og deres loyalitetsfølelse kan blive sat på en hård prøve. Både før og efter en skilsmisse.

Hvad med forældremyndigheden?

Forældrene bevarer den fælles forældremyndighed uafhængigt af separation eller skilsmisse. Fælles forældremyndighed er også udgangspunktet for statsforvaltningen og domstolene. Det er kun, hvor der er tungtvejende grunde, der tæller imod fælles forældremyndighed, at man skal fravige dette udgangspunkt. Når man har fælles forældremyndighed, kan man fastsætte en deleordning, hvorefter barnet bor på skift hos forældrene. Hvis det bliver besluttet, at barnet skal bo hos den ene, har den anden ved fælles forældremyndighed fortsat ret til at deltage i beslutningerne om barnets personlige forhold, for eksempel når det gælder skole, uddannelse, ferie osv.

Kan man ikke blive enige om den fælles forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, kan spørgsmålet indbringes først for statsforvaltningen og ved fortsat uenighed for domstolene.

Domstolene skal blandt andet tage stilling til, hvem barnet er mest knyttet til, hvem der er vant til at passe det, hvem der har mest tid, hvem der kan klare det praktiske arbejde med barnet, og hvem der vil være bedst til at sørge for, at samværsordningen fungerer. Det er de samme overvejelser, retten gør sig, hvis det er den, der skal afgøre, hvem der skal have forældremyndigheden.

Inden man begærer den fælles forældremyndighed ophævet, skal man søge rådgivning hos statsforvaltningen, der tilbyder børnesagkyndig rådgivning ved uenighed om forældremyndighed. Se det selvstændige afsnit herom.

Det er ulovligt og også strafbart at forlade landet med barnet uden den andens tilladelse, så længe der er uenighed om, hvem der skal have forældremyndigheden.

Hvis man senere bliver enige om at overføre forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden, eller at den fælles forældremyndighed skal ophøre, skal aftalen anmeldes til statsforvaltningen. Hvis forældrene senere ønsker igen at have fælles forældremyndighed, skal dennes aftale også anmeldes til statsforvaltningen.

Hvis den, der har forældremyndigheden, ikke vil afgive den, kan sagen kun afgøres ved dom. Og det er i sådanne tilfælde svært at få domstolene til at flytte forældremyndigheden, når den én gang er fastlagt.

Forældremyndigheden varer, indtil barnet er fyldt 18 år, og indebærer, at man skal passe og forsørge barnet, bestemme hvor det skal gå i skole – kort sagt, alt hvad der knytter sig til forælderrollen. Hvis barnet har sin egen formue, har man normalt også pligt til at administrere den.

Hvis kun den ene forælder har forældremyndigheden, og han eller hun afgår ved døden, er det statsforvaltningen, der bestemmer, hvem der skal overtage forældremyndigheden. Den går ikke automatisk tilbage til den anden forælder. Men det sker som regel, hvis han eller hun ønsker det.

Hvis parterne havde fælles forældremyndighed, bliver den overtaget af den, der lever længst. Lever barnet ikke hos den efterlevende, kan en anden – for eksempel den afdødes nye ægtefælle – søge om at få forældremyndigheden.

Hvad med samværsretten?

Den lov, der indeholder bestemmelserne om forældremyndigheden, indeholder også bestemmelser om samværet.

Barnet har krav på samvær med den forælder, barnet ikke bor hos. Det gælder, hvad enten der er fælles forældremyndighed eller ej. Der kan ske indskrænkninger, eller samværet kan bortfalde helt i de meget sjældne tilfælde, hvor samværet kan være til skade for barnet.

De fleste forældre aftaler selv, hvordan samværet skal fungere efter en separation eller skilsmisse. Kun i en mindre del af tilfældene bliver statsforvaltningen involveret i samværsproblemer. Statsforvaltningen skal tilbyde børnesagkyndig rådgivning ved uenighed om samvær. Sagens afgørelse i statsforvaltningen kan sættes i stå under rådgivningsforløbet. Statsforvaltningen skal tage barnet med på råd uanset barnets alder, hvis barnets modenhed tillader det. Når statsforvaltningen har fastsat samvær, løber den mest almindelige samværsordning fra fredag aften til søndag aften, hver anden eller tredje weekend, en til to uger i sommerferien samt nogle dage i forbindelse med jul og påske. Særlige omstændigheder kan dog tale for et mere eller mindre hyppigt samvær. Man kan også søge om hverdagssamvær, for eksempel hver anden tirsdag fra efter skoletid til onsdag morgen. Juleaften og nytårsaften veksler som udgangspunkt mellem forældrene. Ved fastsættelsen af en samværsordning tages der dog altid udgangspunkt i den enkelte sag, hvor blandt andet forældrenes bopælsforhold og arbejdstider mv. spiller en væsentlig rolle.

Man kan gå til fogedretten for at få barnet udleveret, hvis den, der har barnet boende, ikke retter sig efter det, statsforvaltningen har bestemt. Men det er en løsning, der næsten altid sætter barnet i en uheldig situation. Derfor er dette en mulighed, man kun bør bruge i nødstilfælde. Herudover kan man gå til fogedretten, hvis forældrene har lavet en skriftlig aftale om samvær, og det af denne aftale fremgår, at fogedretten kan gennemtvinge forældrenes aftale om samvær.

Statsforvaltningen kan i øvrigt i særlige tilfælde bestemme, at den af forældrene, der ikke har barnet boende, skal have mulighed for at have kontakt med barnet i form af telefonsamtale, brevveksling og lignende.

Den af forældrene, der ikke har forældremyndigheden, har ret til at få orientering om barnet fra skole, børneinstitution og social- og sundhedsvæsen, samt at deltage i sociale aktiviteter på skoler og i institutioner efter anmodning.

Begge forældre kan til enhver tid søge om at få samværet ændret. Det er statsforvaltningen, der træffer afgørelse i den slags sager, men statsforvaltningen foretager kun ændringer, hvis der er tale om væsentlige ændrede forhold, og hvis ændringen er bedst for barnet. Statsforvaltningen skal som udgangspunkt fastsætte det overordnede samvær, hvorfor forældrene i højere grad selv skal tage ansvaret for gennemførelsen af samværet. Statsforvaltningen skal derfor som hovedregel ikke tage stilling til enkeltstående ønsker om ændring i samværet, eksempelvis hvor der ønskes en dag ekstra samvær på grund af farmors fødselsdag. Kan forældrene ikke blive enige om sådanne ændringer, skal de følge den aftale, der er fastlagt for samvær.

Man kan klage til Familiestyrelsen over statsforvaltningens afgørelse. Derimod kan man ikke gå til domstolene med sagen.

Hvad er børnesagkyndig rådgivning?

Som nævnt skal statsforvaltningen tilbyde rådgivning ved uenighed om forældremyndighed og samvær. Man kan også selv henvende sig til statsforvaltningen herom. Det er vigtigt at søge rådgivning på et tidligt tidspunkt.

Formålet med rådgivningen er at hjælpe forældrene til selv at løse konflikterne, og det er derfor hensigtsmæssigt, at begge parter modtager rådgivningen. Rådgivningen er gratis og fortrolig.

Rådgiverne, der kan være for eksempel psykologer, socialrådgivere eller psykiatere, drøfter problemerne igennem under en eller flere samtaler med forældrene og eventuelt også barnet.

Hvad med børnebidrag?

Den, der ikke har barnet boende, skal betale børnebidrag. Dette må ikke forveksles med det kommunale børnetilskud. Læs mere om det nedenfor.

Man behøver ikke at være enige om bidraget. Man kan overlade det til statsforvaltningen at fastsætte bidraget, hvis man ikke kan nå en frivillig aftale.

Hvis det er statsforvaltningen, der skal fastsætte bidragets størrelse, vil udgangspunktet altid være normalbidraget. Det skal man altid betale – også selvom man er arbejdsløs, førtidspensionist eller på anden måde har fået reduceret sin indtægt. Normalbidraget er på 969 kr. med finanslovstillæg af 125 kr. - i alt 1.094,- månedligt (gældende fra 1. januar 2008), og det reguleres en gang årligt.

Statsforvaltningen kan også fastsætte et bidrag, der er højere end normalbidraget, hvis bidragsyderens økonomiske stilling er til det. Statsforvaltningen ser her normalt på bruttoindkomsten og på antallet af børn, som man skal forsørge eller betale bidrag til. Børnebidraget kan forhøjes op til tre gange normalbidraget – i sjældne tilfælde mere.

Statsforvaltningen kan også tage hensyn til barnets eventuelle egne indtægter.

Det børnebidrag, man skal betale ved en frivillig aftale, kan være højere eller lavere end det bidrag, som statsforvaltningen ville have fastsat. Det afgør parterne selv, men en aftale om højere bidrag er svær at få lavet om. Derfor er det også et område, hvor det kan betale sig at tage en advokat med på råd.

Bidraget ophører, når barnet fylder 18 år. Det kan godt forlænges indtil det 24. år, hvis barnet er under uddannelse.

Den, der betaler børnebidraget, kan trække bidraget (eksklusiv finanslovstillægget) fra på sin selvangivelse. Beløbet fragår i den skattepligtige indkomst. Bidrag til et barns uddannelse efter det 18. år kan derimod ikke fradrages.

Normalbidraget bliver hverken beskattet hos barnet eller hos den, der modtager bidraget. Bliver der betalt et højere bidrag, bliver forskellen mellem det forhøjede bidrag og normalbidraget beskattet hos barnet. Har barnet ikke andre indtægter, bliver beløbet dog for det meste dækket af personfradraget, således at der ikke bliver nogen skat at betale af bidraget.

Hvis bidragyderen ikke betaler, lægger det offentlige pengene ud til normalbidraget inklusiv finanstillægget og inddriver det senere. Den, der har fået ret til børnebidrag, er derfor altid sikker på at få normalbidraget betalt. Hvis den øvrige del af bidraget ikke betales, hjælper kommunen med inddrivelsen.

Bidragspligten bortfalder, hvis bidragyderen dør eller hvis den, der har forældremyndigheden, gifter sig igen, og ægtefællen i det nye ægteskab adopterer barnet.

Der er mulighed for at få forskellige former for børnetilskud fra kommunen, når man bliver separeret eller skilt.

En vigtig detalje om børnetilskud: Man skal søge om tilskuddet inden udgangen af et kvartal, hvis man vil have det udbetalt i det næste kvartal. Det udbetales altid den 20. i den første måned af et kvartal, og hvis man først søger i begyndelsen af et kvartal, mister man penge for 3 måneder.

Børnetilskuddet fra det offentlige udbetales til den, der har barnet hos sig, hvis barnet er tilmeldt folkeregistret på denne adresse.

Man kan få nærmere vejledning hos socialforvaltningen i sin kommune.

ÆGTEFÆLLEBIDRAG

Når man er gift, har man pligt til at forsørge hinanden. Den pligt falder bort, når man bliver separeret eller skilt.

Meget forandres, når to parter er gået hvert til sit. Og det kan være svært at omstille sig til en helt anden økonomisk levestandard – hvad mange må. Derfor kan der blive tale om, at den ene igennem en årrække skal yde den anden økonomisk støtte i form af et såkaldt ægtefællebidrag.

Hvem fastsætter ægtefællebidraget?

Om en ægtefælle skal betale bidrag til den anden kommer an på flere ting. Først og fremmest betyder det noget, hvor længe parterne har været gift, og hvor stor forskel der er på parternes indtægter efter en separation eller skilsmisse.

Parterne kan selv bestemme, hvor længe bidraget skal betales. Kan de ikke blive enige, er det domstolene, der bestemmer, om der skal betales bidrag og hvor længe. Hvis der ikke er tale om særlige omstændigheder, vil der blive fastsat ægtefællebidrag i højst 10 år.

Størrelsen af bidraget bliver fastsat af statsforvaltningen. Er man utilfreds med statsforvaltningens afgørelse om bidrag, kan man klage til Familiestyrelsen. Beregningen af bidrag kan være meget kompliceret, så man kan med fordel få råd og vejledning hos advokaten.

Hvis indtægtsforholdene ændrer sig, kan man søge statsforvaltningen om at få bidraget ændret.

Kan man selv fastsætte bidragets størrelse?

Der er ikke noget i vejen for, at parterne selv bliver enige om størrelsen af bidraget i stedet for at lade statsforvaltningen bestemme dette. For eksempel vil den ene part måske hellere have et mindre månedligt beløb, mod til gengæld af få en større del af fællesboet. Det er heller ikke ualmindeligt, at man bliver enige om et større beløb over en kortere årrække i stedet for et mindre beløb over en længere årrække.

Når man går ind på den slags aftaler, skal man vide, hvad det er, man siger ja til. Man skal ikke regne med at kunne få en aftale ændret, hvis man senere synes, at den er uretfærdig. Det kan være vanskeligt at overskue følgerne af at sige nej til bidrag. En kvinde kan f.eks. ikke få del i sin eksmands enkepension, når han dør, hvis hun på forhånd har sagt nej til et ægtefællebidrag.

Derfor er det vigtigt at konsultere sin advokat, inden man skriver under på en aftale om bidrag.

Hvordan kan man få bidraget ændret?

Man kan få ændret bidragets størrelse, hvis beløbet er fastsat af statsforvaltningen. Når der er fastsat tidsubegrænset bidragspligt, har statsforvaltningen mulighed for at lade et bidrag aftrappe og helt bortfalde, når der er betalt bidrag i en periode, der er længere end samlivet varede. Hvis den, der modtager bidrag, flytter sammen med en anden eller har et sådant personligt og/eller økonomisk fællesskab med en anden, at det vil være urimeligt, at han eller hun fortsat får bidrag, kan statsforvaltningen nedsætte bidraget til 0 kr.

Selve bidragsforpligtelsen ophører normalt først, når bidragsperioden udløber, eller når den, der får bidraget, gifter sig igen. Bidragspligten ophører også, hvis enten bidragyderen eller – modtageren dør.

Har parterne selv indgået en aftale, er det aftalens ordlyd, der gælder.

Kan parterne ikke blive enige om en eventuel ændring, må en domstol afgøre uenigheden. Men det kan kun meget sjældent lade sig gøre at få lavet den om. Når man betaler ægtefællebidrag, kan man trække det fra på selvangivelsen. Beløbet er skattepligtig indkomst hos den, der modtager det.

Hvis bidraget ikke bliver betalt, kan kommunen hjælpe med at få bidragyderen til at betale. Kommunen har mulighed for at gå til skyldnerens arbejdsgiver, så beløbet bliver trukket i vedkommendes løn.

SAMLIVSOPHÆVELSE

Nogle ægtepar går fra hinanden uden at blive separeret eller skilt.

Hvad med børnene?

Når man er gift, er forældrene som tidligere nævnt fælles om forældremyndigheden. Hvis parterne går fra hinanden uden at blive separeret eller skilt, har statsforvaltningen mulighed for at give den ene af parterne forældremyndigheden, forudsat de er enige om det, og samtidig bestemme, hvor stort børnebidraget skal være. Det sker efter de samme regler som ved en separation eller skilsmisse.

Kan parterne ikke blive enige, fordi begge ønsker forældremyndigheden alene, bliver sagen henvist til domstolene.

Hvad med pengene?

Går to ægtefæller fra hinanden uden at blive skilt eller separeret, har de stadig pligt til at forsørge hinanden. Det betyder i praksis, at den ene i nogle tilfælde skal betale et ægtefællebidrag til den anden, præcis som ved en separation eller skilsmisse. Det er statsforvaltningen, der fastsætter bidraget, og det er vigtigt at søge statsforvaltningen om fastsættelse af bidrag hurtigst muligt.

Hvis for eksempel manden flytter hjemmefra, og hustruen derefter skal have økonomisk hjælp hos kommunen, kan også kommunen kræve manden sat i bidrag.

De skattemæssige konsekvenser er meget forskellige og bør nøje undersøges i hvert enkelt tilfælde.

RETTE TIL LEJLIGHEDEN?

Hvis ægtefællerne bor til leje – eller har købt en andelslejlighed – er de nødt til at finde ud af, hvem der skal flytte, og hvem der skal blive boende. Det er uden betydning, hvem af parterne der har skrevet under på lejekontrakten. Kun hvis det er en funktionærbolig, er det på forhånd afgjort, at det er funktionæren, der skal blive boende.

Hvis parterne ikke kan blive enige, afgør retten det. Den ser på, hvem der skal have børnene, hvem der har råd til at blive boende – eller bedst mulighed for at finde noget andet. I den forbindelse er det værd at huske på, at man har mulighed for at få boligsikring afhængig af indtægten. Det gælder dog ikke andelslejligheder.

HVAD MED ARVEN?

Når man er gift, arver man automatisk hinanden, når en af parterne dør. Der skal ikke betales afgift af det, ægtefæller arver efter hinanden.

Hvis man er separeret eller skilt, arver man ikke automatisk hinanden. Dette gælder som udgangspunkt også, selv om man i ægteskabet har skrevet testamente til fordel for hinanden.

Hvis man efter en separation eller skilsmisse gerne vil have, at den tidligere ægtefælle skal arve, må man i de fleste tilfælde skrive et testamente. Den tidligere ægtefælle, der arver, skal kun betale boafgift (15 procent).

HVAD MED FORMUEN?

Når man bliver separeret eller skilt, skal der ske en deling af den fælles formue. Til formuen hører blandt andet indbo, hus, bil og lignende. Det skal afgøres, hvem der skal have hvad, og hvem der skal betale gælden.

Ligesom på andre områder er det værd at holde sig for øje, at når boet en gang er delt, og papirerne skrevet under, er det svært at få lavet om på det. Derfor bør hver enkelt nøje gøre op, hvad der er ret og rimeligt.

Hvis ægtefællerne hæfter solidarisk for gælden, er det vigtigt at være opmærksom på skattereglerne, hvis den ene part overtager gæld fra det tidligere fælleseje. Det sker typisk ved overtagelse af sædvanlige realkreditlån i boligen, forbrugs- og billån etc.

Udgangspunktet er, at aftaler mellem ægtefæller om fordeling af gælden lægges til grund i forbindelse med skatteberegningen. Det betyder, at rentefradragsretten følger den part, der har overtaget gælden.

Hvis der ikke bliver truffet en aftale mellem ægtefællerne om fordeling af gælden, vil fradrag og renteudgifter vedrørende en gældspost følge de almindelige civilretlige regler for hæftelse af gæld. Det betyder, at der sker en ligelig fordeling af gælden mellem de tidligere ægtefæller, hvis de hæfter for gælden i fællesskab.

Myndighederne stiller strenge krav til bevisførelse, fordi det efter Landsskatterettens praksis er skatteyderen, der skal godtgøre, at der i det indbyrdes forhold mellem låntagerne/de tidligere ægtefæller er aftalt en anden fordeling af gælden. Hvis en sådan aftale ikke er fulgt op af tinglysning, som er en almindelig sikringsakt ved overdragelse af fast ejendom, er medtaget i bodelingsoverenskomsten eller fremgår af en anmodning om gældsovertagelse eller fraskrivelse, vil aftalen normalt ikke blive tillagt skattemæssig betydning.

Dette gælder som udgangspunkt, uanset om renteudgifterne rent faktisk kun bliver betalt af den ene part, idet rentefradragsretten følger de almindelige regler for hæftelse af gæld mellem private parter.

Man kan dele boet på to måder

Man kan selv aftale, hvordan delingen af den fælles formue skal ske (privat skifte). Kan man ikke blive enige, kan skifteretten foretage delingen (offentligt skifte). Det kan blive temmelig dyrt, fordi der skal betales en afgift (skifteafgift) til staten. Skifteafgiften er en fælles udgift. Det er derfor altid værd at forsøge at foretage delingen selv, men da reglerne er svære at håndtere, bør man søge bistand hos en advokat.

Hvad er mit, hvad er dit, og hvad er fælles?

Det er ikke alt, der skal deles, når parterne går hver til sit. I nogle tilfælde kan ægtefællerne have indgået en ægtepagt, der giver den ene eller begge parter særeje. Værdier, der er omfattet af en sådan ægtepagt, skal ikke deles.

Det samme er tilfældet, hvis en af parterne har modtaget en gave eller arv, og giveren har bestemt, at den skal være særeje. Der findes talrige spidsfindigheder i forbindelse med særeje, så det vil altid være fornuftigt at spørge en advokat til råds om dette emne.

Børnenes ejendele og værdier vil fortsat tilhøre børnene og følge dem.

Hovedreglen ved delingen er, at den ægtefælle, som har bragt en ting med i ægteskabet, købt den for egne penge eller fået den som gave eller arv, har første ret til at vælge den pågældende ting.

Der er flere undtagelser. For eksempel kan den, der har børnene boende, få ejerboligen, selv om det er den anden, der har papir på den.

Fælleseje betyder, at hver af ægtefællerne ved en separation eller skilsmisse som udgangspunkt skal aflevere halvdelen af, hvad man ejer til den anden, efter at gælden er trukket fra.

Værdier og gæld skal gøres op

Et fællesbo består af to dele – det der tilhører manden, og det der tilhører hustruen.

Det vil i reglen være nødvendigt at lave en opgørelse over formuen for hver.

Når det gælder indbo, bil og lignende, beregner man de enkelte tings handelsværdi – hvad ville man kunne få, hvis man skulle sælge dem? Sådan finder man frem til hver af ægtefællernes bruttoformue. Herfra trækker man den gæld, som påhviler den pågældende ægtefælle. Man skal af med halvdelen af nettoformuen til den anden. Man kan sådan set godt have en større gæld, end man har værdier, altså have en negativ nettoformue. I sådanne tilfælde skal den anden ægtefælle ikke have overdraget halvdelen af gælden. Kun hvis der er et overskud, er der noget at dele.

Det er uden betydning, hvornår man har anskaffet sig en ting eller stiftet gæld. Det er ligegyldigt, om det er gjort før eller efter, man har giftet sig. Gæld stiftet i fælles navn skal selvfølgelig fordeles mellem begge parter.

Hovedreglen er, at man afleverer halvdelen af nettoformuen til den anden, dvs. ægtefællerne deler lige. Der kan være undtagelser, hvor man ikke foretager lighedeling. Hvis den ene part ikke kan opretholde et nødvendigt hjem, eller ægteskabet har været kortvarigt, vil man kunne se bort fra reglen om lighedeling. Man bør altså ikke komme ud i den situation, at man efter et ganske kortvarigt ægteskab står med langt mindre end tidligere – med mindre pengene er brugt i ægteskabet.

Sådan kan det se ud

Her er nogle eksempler på, hvordan en bodeling kan se ud:

Eksempel 1:

Manden har:	Kr.	Hustruen har:	Kr.
Hus	600.000	Indbo	15.000
Bil	20.000		
Indbo	25.000		
Bankkonti	11.000		

Bruttoformue	656.000	Bruttoformue	15.000
Gæld	30.000	Gæld	3.000
Bruttoformue	626.000	Bruttoformue	12.000

Her har ægtefællerne fundet frem til, hvad der tilhører dem hver især. Parterne skal herefter aflevere halvdelen af deres nettoformue til den anden. Hustruen skal af manden have halvdelen af 626.000 kr. eller 313.000 kr., mens hun skal betale halvdelen af 12.000 kr. eller 6.000 kr. Rent praktisk får hustruen i dette eksempel udbetalt 307.000 kr. og beholder sine egne 12.000 kr. Hun får altså i alt 319.000 kr. Manden får også i alt 319.000 kr., enten i form af rede penge eller i form af andre aktiver, hvis reelle værdier svarer til det pågældende beløb.

Eksempel 2:

<i>Manden har:</i>	Kr.	<i>Hustruen har:</i>	Kr.
Bil	20.000	Bil	10.000
Indbo	25.000	Indbo	15.000
		Båd	12.000
		Bankkonto	3.000
Bruttoformue	45.000	Bruttoformue	40.000
Gammel skat	40.000	Ingen gæld	0
Studiegæld	125.000		
Gl. børnebidrag	35.000		
Nettoformue	-155.000	Nettoformue	40.000

I dette tilfælde er mandens gæld større end hans værdier. Han har en negativ nettoformue på 155.000 kr. Dette underskud skal hustruen ikke tage del i, men hun skal aflevere halvdelen af sin egen nettoformue eller 20.000 kr.

Eksempel 3:

<i>Manden har:</i>	Kr.	<i>Hustruen har:</i>	Kr.
Bil	20.000	Bil	10.000
Indbo	25.000	Indbo	15.000
		Båd	12.000
		Bankkonto	3.000
Bruttoformue	45.000	Bruttoformue	40.000
Gammel skat	40.000	Ingen gæld	0
Studiegæld	125.000		
Gl. børnebidrag	35.000		
Nettoformue	-155.000	Nettoformue	40.000

Her i det sidste eksempel har begge ægtefæller en negativ nettoformue på henholdsvis 9.000 kr. og 190.000 kr. Ingen af dem skal betale noget til den anden, og hver især må bære videre på sin egen gæld.

Hvordan vurderer man formuen? Det er datoen for separationen eller skilsmissen, som afgør, hvad der skal tælle med ved opgørelsen af fællesboet. Gæld stiftet efter den dato vil være uden betydning for opgørelsen.

Når man skal gøre aktiver og passiver op, kan man hente mange oplysninger ud af parternes selvangivelser og årsopgørelser. Men de skal altid tages med et forbehold. For eksempel vil den værdi, som et hus er sat til på selvangivelsen, langt fra altid svare til husets handelsværdi. Indboet – de ting der findes i hjemmet – er ikke med på selvangivelsen. Man må afgøre værdien efter et skøn eller henvende sig til en vurderingsmand. Værdipapirer skal med i opgørelsen til dagskursen. Aktiers og obligationers dagskurs vil ofte stå i avisen.

Livsforsikringer og pensionsordninger er ligesom indboet ikke med på selvangivelsen eller årsopgørelsen. Der er kommet nye regler vedrørende deling af ægtefællernes pensioner i forbindelse med separation og skilsmisse. Se herom i vejledningen "Skal vi gifte os?" på www.advokatsamfundet.dk.

Har den ene ægtefælle egen virksomhed, skal denne regnes med i opgørelsen. Man skal finde frem til firmaets værdi, men det kan være vanskeligt.

Er der tale om et aktie- eller anpartsselskab, er det værdien af aktierne eller anparterne, der skal regnes med i opgørelsen. Firmaets regnskaber må tages med forbehold, da de værdier (varelager, inventar osv.), som står anført her, ikke nødvendigvis er handelsværdier, og det er handelsværdierne, man har brug for.

Firmaets "goodwill", skattemæssige forhold mv. har også betydning for bodelingen.

PAPIRLØSE FORHOLD

Mange tusind par lever papirløst sammen. Når et papirløst forhold går i opløsning, er det et langt stykke ad vejen det samme, der gør sig gældende, som hvis man havde kontrakt på samlivet.

Alligevel er der forskelle, som viser, at det ikke er helt ligegyldigt, om man engang har givet hinanden et officielt "ja" eller "nej".

Hvad med børnene i et papirløst forhold?

I et papirløst forhold tager loven udgangspunkt i, at moderen alene har forældremyndigheden. Faderen kan få del i forældremyndigheden ved, at forældrene aftaler fælles forældremyndig eller ved, at parret over for statsforvaltningen afgiver en omsorgserklæring. Begge skal anmeldes over for statsforvaltningen.

Parterne kan aftale, at faderen alene skal have forældremyndigheden over barnet. En sådan aftale kræver statsforvaltningens godkendelse.

Hvis der ikke er fælles forældremyndighed bør man tage stilling til, om der skal ske ændringer af forældremyndighedens placering, når papirløse forhold opløses.

Selvom moderen har forældremyndigheden alene, kan faderen få den overført til sig alene, hvis det er bedst for barnet. Vil moderen ikke acceptere, at faderen får forældremyndigheden, må spørgsmålet afgøres af retten. Forældrene er efter loven ligestillet, hvis faderen har boet sammen med barnet gennem længere tid.

Har parterne fælles forældremyndighed, skal spørgsmålet afgøres på helt samme måde, som hvis man havde været gift – se afsnittet herom.

Dør den af forældrene, der har forældremyndigheden, vil den anden som hovedregel få forældremyndigheden – medmindre der er særlige forhold, der taler imod dette. Af og til har afdøde oprettet et såkaldt børnetestamente med angivelse af, hvem, afdøde mener, der skal have forældremyndigheden over børnene.

Hvad angår samværsret, børnebidrag og forholdet omkring barnets arveret, gælder der som udgangspunkt de samme regler i det papirløse forhold som i det traditionelle ægteskab. Derimod har parterne ikke pligt til at støtte hinanden økonomisk, hvis det papirløse forhold går i stykker. Man kan dog indbyrdes lave en aftale, så begge parter er rimeligt stillede, når de går hver til sit. Her skal man være meget opmærksom på de skattemæssige konsekvenser.

Hvad med retten til lejet bolig?

Normalt vil den, der har lejekontrakten, kunne fortsætte med at blive boende. Men i mange tilfælde vil det være mest praktisk, at den som beholder børnene, bliver boende. Hvis parterne er ude af stand til at finde en løsning, kan retten bestemme, at den, der har mest behov for det, skal blive boende – uanset hvem af parterne, der tidligere havde lejekontrakten. Det kræver dog, at samlivet har varet i mindst to år. De samme regler gælder for andelsboliger.

Deling af formuen?

Der findes ingen specielle love og regler om bodeling efter papirløse forhold. På papiret er manden og kvinden altså ikke afhængige af hinanden. Hver tager sit med sig, og hver betaler sin gæld.

Hvis parterne har købt ting i fællesskab – for fælles penge – må de finde ud af at dele tingene i fællesskab.

Kan de ikke blive enige, må de gå rettens vej. Er det for eksempel en fælles indkøbt bil, som begge er interesserede i, må man beregne dens handelsværdi. Dernæst må man lade retten bestemme, hvem der skal beholde bilen mod en økonomisk godtgørelse til den anden part på halvdelen af dens værdi.

Har manden og kvinden i fællesskab købt hus eller ejerlejlighed, vil de i mange tilfælde også have indgået en skriftlig aftale om sameje, en såkaldt samejekontrakt. I en sådan aftale vil der ofte være taget stilling til, hvad der skal ske, hvis parterne opløser fællesskabet.

Har man ikke indgået en aftale om sameje, og kan man ikke finde en tilfredsstillende løsning, er det mere problematisk. Domstolene har i tidens løb behandlet mange af den slags sager, hvor parterne ikke har kunnet nå til enighed. I nogle tilfælde har domstolene givet et vist beløb til den dårligst stillede part og i andre tilfælde ingenting. Der er i hvert fald et absolut behov for at søge advokatbistand, hvis sådanne problemer opstår.

ADVOKATBISTAND

Forhåbentlig har vejledningen givet et overblik over de forhold, der skal tages i betragtning, når ægteskabet eller det papirløse samliv skal opløses.

Det vil i mange tilfælde være fornuftigt at søge råd og vejledning hos en advokat så tidligt som muligt. Reglerne er meget nuancerede, problemerne forskellige i hvert enkelt tilfælde - og svarerne derfor også. Når først papirerne er skrevet under, er det meget svært at få ændret resultatet, og det vil derfor ofte være fornuftigt at søge hjælp hos en advokat inden underskrift.

Hvad koster det så at bruge advokat? Det afhænger selvfølgelig af mange forhold, herunder blandt andet problemernes omfang, den tid der skal bruges på at forhandle om sagen og på at forberede og gennemføre en eventuel retssag, og hvilke værdier der indgår i sagen. Der findes ikke faste takster, men det er fornuftigt i forbindelse med det første møde med advokaten at drøfte prisen på advokatens bistand. Nogle spørgsmål kan blive dækket efter reglerne om retshjælp. Skal sagen behandles i retten, fordi man ikke kan blive enige, er der mulighed for at få fri proces, hvis visse økonomiske betingelser er opfyldt. Advokaten skal orientere herom, når sagen starter.

I de fleste danske byer er der en advokatvagt, hvor man kan henvende sig anonymt og få en indledende bistand. Det koster ikke noget - uanset hvor meget man tjener eller ejer.

REGISTRERET PARTNERSKAB

To personer af samme køn kan lade deres partnerskab registrere, og derved opnår de registrerede partnere samme retsstilling som ægtefæller og er som hovedregel omfattet af de regler, der er beskrevet om ægtefæller i pjecen.

Der er dog ikke ligestilling mellem ægtefæller og registrerede partnere på følgende områder:

- inden for adoptionslovgivningen, idet registrerede partnere ikke kan adoptere andre børn end partnerens biologiske børn eller partnerens danske adoptivbørn,
- inden for lov om forældremyndighed og samvær, idet registrerede partnere ikke kan tillægges fælles forældremyndighed,
- og i internationale relationer, idet ægteskab her forstås i traditionel forstand.

VIGTIGE ADRESSER

Familiestyrelsen
Kristineberg 6
2100 København K.
Tlf. 33 92 33 02
www.familiestyrelsen.dk

Det danske Advokatsamfund
Kronprinsessegade 28 1306 København K
Tlf. 33 96 97 98

Statsforvaltningen Hovedstaden
Borups Allé 177
2400 København NV
Tlf. 72 56 70 00

Statsforvaltningen Sjælland
Dronningensgade 30
4800 Nykøbing F
Tlf. 72 56 76 00

Statsforvaltningen Syddanmark
H.P. Hansens Gade 42
6200 Aabenraa
Tlf. 72 56 79 00

Statsforvaltningen Midtjylland
St. Blichers Vej 6
6950 Ringkøbing
Tlf. 72 56 83 00

Statsforvaltningen Nordjylland
Aalborghus Slot
Slotspladsen 1
9000 Aalborg
Tlf. 72 56 87 00

Statsforvaltningerne har fælles hjemmeside: www.statsforvaltning.dk

Der er ca. 100 lokale advokatvagter.

Adresser og åbningstider kan fås ved henvendelse til en af de lokale advokatvagter, til det lokale dommerkontor eller til Advokatsamfundet tlf. 33 96 97 98. Du kan også finde din lokale advokatvagt på Advokatsamfundets hjemmeside.

Hertil kommer retshjælpen i en lang række byer samt diverse komiteer og rådgivningsgrupper mv. På Advokatsamfundets hjemmeside kan du endvidere finde oplysninger om blandt andet retshjælp og advokatvalg.

Advokatsamfundet
Kronprinsessegade 28
1306 København K
Tlf. 33 96 97 98
Fax 33 36 97 50
www.advokatsamfundet.dk
samfund@advokatsamfundet.dk